

JOLANTA SZPYRA-KOZŁOWSKA* | UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin

Pielęgniarka ery cyfrowej. Feminatywy w funkcji generycznej

Słowa kluczowe: funkcja ogólna (generyczna) rzeczowników, feminatywy, nazwy zawodów.

doi: <https://doi.org/10.31286/JP.00152>

Wprowadzenie

Jak dowodzą językoznawcy (np.: Nagórko 1998; Karwatowska, Szpyra-Kozłowska 2005; Łaziński 2006; Nowosad-Bakalarczyk 2009; Małocha-Krupa 2018; Szpyra-Kozłowska 2021), męskie rzeczowniki osobowe mają w polszczyźnie dwa znaczenia: są określeniami tylko mężczyzn, jak również osób różnej płci. Z pierwszym przypadkiem mamy do czynienia w zdaniu: „Znany aktor trafił do szpitala”. Drugie znaczenie odzwierciedla przykład: „Aktor występuje w teatrze lub filmie”, w którym rzeczownik *aktor* odnosi się zarówno do mężczyzn, jak i kobiet, do aktorów i aktorek. Tę drugą właściwość form męskich określamy mianem ich *generyczności* lub *funkcji ogólnej*. Przyjmuje się również (np.: Nagórko 1998; Łaziński 2006; Nowosad-Bakalarczyk 2009), że jest to cecha rzeczowników męskoosobowych, której nie mają nazwy żeńskie, np.: *nauczycielka*, *aktorka*, *pacjentka*, określające wyłącznie kobiety.

W niniejszym artykule dowodzę jednak, że wbrew powyższemu, powszechnie przyjętym twierdzeniom we współczesnej polszczyźnie istnieje pewna grupa rzeczowników żeńskoosobowych, które mogą być używane w znaczeniu ogólnym, czyli w odniesieniu do obu płci. Są to nazwy tradycyjnie kobiecych zawodów, np.: *pielęgniarka*, *przedszkolanka* czy *kosmetyczka*, coraz częściej wykonywanych obecnie także przez mężczyzn. Dokumentuję takie użycia i omawiam wynikające z nich konsekwencje. Ponadto udowadniam, że funkcja ogólna formacji żeńskich pozostaje w sprzeczności z tą rolą tradycyjnie odgrywaną przez rzeczowniki męskie, co powoduje niepewność użytkowników i użytkowniczek języka w stosowaniu nazw ogólnych, którą wykazuję w badaniu ankietowym. Dowodzę również, że wybór formy generycznej zależy w dużym stopniu od struktury morfologicznej męskich i żeńskich rzeczowników osobowych.

W rozdziale 1 omawiam nieco bardziej szczegółowo zagadnienie generyczności nazw męskich we współczesnej polszczyźnie. Następnie w rozdziale 2 dokumentuję użycie feminatywów jako określeń ogólnych w bieżących tekstach prasowych i internetowych oraz wskazuję na niejednoznaczność, którą stosowanie tych nominalizacji często skutkuje. W rozdziale 3 przedstawiam studium ankietowe przeprowadzone w grupie 80 studentek i studentów, mające na celu zbadanie ich wyboru męsko- lub żeńskoosobowych form 20 rzeczowników w funkcji

* jolanta.szpyra-kozłowska@mail.umcs.pl; ORCID: 0000-0002-7079-4411

ogólnej. Przedmiotem analizy są również uwarunkowane płcią różnice w opiniach ankietowanych, a także rola, jaką w podejmowanych decyzjach odgrywa (nie)regularność derywacji męskich rzeczowników odżeńskich. Na końcu prezentuję wnioski wynikające z artykułu. Jest to pierwsza znana mi analiza feminatywów jako nazw generycznych.

1. Generyczność form męskoosobowych

Jak wspomniano we wstępie, w języku polskim, tak jak w wielu innych językach (Hellinger, Bussman (red.) 2001–2003; Karwatowska, Szpyra-Kozłowska 2005), należy odnotować istotną różnicę w znaczeniu rzeczowników męskoosobowych i żeńskoosobowych. Te pierwsze odnoszą się tylko do mężczyzn albo do grup złożonych z kobiet i przynajmniej jednego mężczyzny, podczas gdy te drugie dotyczą wyłącznie kobiet¹. Marta Nowosad-Bakalarczyk (2009: 39) stwierdza, że „rzeczowniki męskie w liczbie pojedynczej mogą być używane w znaczeniu ogólnym, niesprecyzowanym płciowo, np. *dyrektor, mistrz, promotor, lizus, uczeń*. Rzeczowniki żeńskie nie mają takiej właściwości”. Marek Łaziński (2006: 205) również potwierdza tę prawidłowość, podkreślając, że „rzeczownik męski w kontekście generycznym odnosi się do grupy różnopłciowej”.

Tę samą niejednoznaczność posiadają także rzeczowniki męskoosobowe w liczbie mnogiej. Na przykład w zdaniu „Warszawianki i Warszawiacy lubią spacerować nad Wisłą” *Warszawianki* to wyłącznie kobiety, *Warszawiacy* zaś to tylko mężczyźni. Jednakże w zdaniu „Warszawiacy lubią spacerować nad Wisłą” wyraz *Warszawiacy* obejmuje zarówno kobiety, jak i mężczyzn.

M. Nowosad-Bakalarczyk (2009: 41) komentuje to zjawisko następująco:

formy liczby mnogiej rzeczowników męskich mogą oznaczać zarówno zbiór mężczyzn, jak również zbiór osób płci męskiej i żeńskiej, np. *Słowianie, Polacy, artyści*. [...] Nazwy żeńskie w liczbie mnogiej, w przeciwieństwie do nazw męskich w tej liczbie, mają jednoznaczne odniesienie płciowe uniezależnione od kontekstu użycia – użycie formy żeńskiej stanowczo wyklucza mężczyzn.

Należy dodać, że ocena omawianej asymetrii w znaczeniu i funkcji rzeczowników męskoosobowych i żeńskoosobowych nie jest jednomyślna. Zdaniem Małgorzaty Karwatowskiej i Jolanty Szpyry-Kozłowskiej (2005) jest to jeden z przejawów nierówności płci zakodowanych w polszczyźnie, który znacząco przyczynia się do językowej niewidoczności kobiet. Taki pogląd dominuje także wśród wielu innych badaczy, zwłaszcza w krajach zachodnich (np. Hellinger, Bussmann (red.) 2001–2003). M. Łaziński (2006: 209) natomiast ocenia omawiany aspekt języka pozytywnie, twierdząc, że „użycie generyczne nazw męskich w odniesieniu do grupy różnopłciowej jest zgodne z zasadą ekonomii języka tzn. niepowtarzaniem informacji”. Taką opinię wyraża również M. Nowosad-Bakalarczyk (2009).

¹ Jak dowodzi Jolanta Szpyra-Kozłowska (2021), pojęcie gatunkowości form męskich należy rozszerzyć także na inne kategorie, które wymagają określenia rodzaju gramatycznego, tj.: czasowniki w czasie przeszłym, przymiotniki, liczebniki i niektóre zaimki, np.: *Przechorowałeś covid?; Przezorny zawsze ubezpieczony; Pierwsza pomoc – bądź pierwszy; Fundacja TVN: Nie jesteś sam*. Niniejszy artykuł dotyczy jedynie rzeczowników w funkcji ogólnej.

Stosowanie męskich form ogólnych niesie ze sobą liczne negatywne konsekwencje, które szczegółowo omawia J. Szpyra-Kozłowska (2021). Oprócz wspomnianej już językowej niewidoczności kobiet (ze ślubowania pierwszoklasistów: „Ślubuję być dobrym uczniem, kolegą i Polakiem”), często skutkuje ono niejasnością wielu tekstów i wypowiedzi (pytanie z teleturniej: „Jaki procent Polaków ogląda mecze piłki nożnej?”), unieruchomieniem fleksyjnym rzeczowników („polska szpieg uhonorowana tablicą pamiątkową”), „wygumkowywaniem” kobiet z historii (narracja w rodzaju męskim), a także niezamierzonymi absurdami (np.: *pracownik w ciąży, pacjenci na oddziale ginekologiczno-położniczym, rodzic karmiący piersią*).

Warto zaznaczyć, że krytyczne podejście do generyczności rzeczowników męskoosobowych przejawia się w coraz powszechniejszym stosowaniu podwójnych form rodzajowych, np.: *Polki i Polacy, nauczyciel lub nauczycielka*, a w pisowni w wykorzystywaniu tzw. splittingu, np. *student(ka)*². Używanie męskich i żeńskich nazw stanowisk i funkcji zaczęto wprowadzać także w różnych instytucjach, np. w Urzędzie Miasta Warszawa, Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu czy w Akademii Sztuki w Szczecinie³.

2. Fematywy w funkcji generycznej w wybranych tekstach prasowych i internetowych

W tej części przytoczone i omówione zostaną wybrane fragmenty⁴ tekstów prasowych i internetowych (reportaży, artykułów polemicznych, ogłoszeń o pracę), w których użyto nazw żeńskich w funkcji ogólnej (podrozdział 2.1). Następnie wskazuję na konsekwencję tego zjawiska, jaką jest niejednoznaczność niektórych ogłoszeń o pracę (podrozdział 2.2).

2.1. Żeńskie nazwy zawodów w znaczeniu ogólnym

W wielu tekstach prasowych i internetowych fematywy używane są w odniesieniu do osób obu płci. Omawiane zjawisko dotyczy nazw sfeminizowanych zawodów, coraz częściej wykonywanych również przez mężczyzn.

Zacznę od kilku przykładów dotyczących służby zdrowia, tj. rzeczowników: *pielęgniarka, położna, instrumentariuszka i salowa*.

Pielęgniarka ery cyfrowej. Adaptacja tej formy komunikacji pozwoli *pielęgniarce* lub *położnej* na udzielenie bardziej kompleksowych świadczeń⁵.

W powyższym cytacie nazwy *pielęgniarka* i *położna* odnoszą się zarówno do kobiet, jak i mężczyzn wykonujących te zawody, pomimo istnienia ich męskich odpowiedników, tj. *pielęgniarski* i *położny*, które mogłyby zostać wykorzystane w funkcji generycznej. O użyciu form żeńskich zadecydowała zapewne dominacja kobiet w obu profesjach.

2 Jak stwierdza Danuta Rytel-Schwarz (2014), wiele niemieckich uniwersytetów stosuje podwójne formy męskie i żeńskie, a w 2013 roku Uniwersytet w Lipsku wprowadził do swojego statutu wyłącznie nazwy żeńskie.

3 Warto podkreślić, że Akademia Sztuki uchwaliła statut, w którym stosowane są podwójne nazwy rodzajowe.

4 Ze względu na ograniczenia długości artykułu wiele z przytoczonych cytatów skrócono, nie zmieniając ich sensu. W cytatach wprowadzono też wyróżnienia.

5 https://nipip.pl/wp-content/uploads/2016/09/Wywiad-p.-Malas_emedycyna.pdf (dostęp: 2 kwietnia 2022).

Tytuł artykułu: *Zostań lekarzem / pielęgniarką ery cyfrowej!*⁶ stanowi dobrą ilustrację użycia ogólnych nazw: męskiej *lekarz* i żeńskiej *pielęgniarka*.

Generyczność feminatywów dotyczy również liczby mnogiej, np.:

Rejestr ukaranych pielęgniarek i położnych. Do rejestru trafiają dane pielęgniarek i położnych ukaranych prawomocnym orzeczeniem sądu pielęgniarek i położnych⁷.

W tym wypadku użyto formacji feminatywnych *pielęgniarki* i *położne*, choć kary i sąd, o których mowa, dotyczą zarówno pielęgniarek, jak i pielęgniarzy, kobiet i mężczyzn wykonujących pracę położnych. Ponadto wszystkie instytucje związane z tymi zawodami zawierają żeńskie formy, np.: Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych, Centralny Rejestr Pielęgniarek i Położnych, Samorząd Zawodowy Pielęgniarek i Położnych⁸.

Instrumentariuszka to inaczej *pielęgniarka operacyjna* przygotowująca narzędzia chirurgiczne i podająca je chirurgowi podczas operacji. Por.:

Dziewczyny w maskach – praca pielęgniarek operacyjnych. O specyfice tego zawodu opowiada Prezes Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Instrumentariuszek J. Borzęcka⁹.

Oczywiście zawód ten mogą wykonywać także mężczyźni, czyli *instrumentariusze*, którzy jednak nie zostali uwzględnieni w przytoczonym artykule, co podkreślają określenia: *dziewczyny w maskach*, *praca pielęgniarek operacyjnych*, jak też nazwa *Ogólnopolskie Stowarzyszenie Instrumentariuszek*.

W skład personelu szpitalnego wchodzi również *salowe* i *salowi*, jednakże to forma żeńska zazwyczaj funkcjonuje jako nazwa ogólna. Takie użycie ilustruje poniższy cytat:

Salowe w szpitalach bez dodatkowej pensji. *Salowe* i pracownicy pracujący na szpitalnych oddziałach covidowych nie otrzymali dodatku do pensji¹⁰.

Można twierdzić, że w przytoczonych tekstach występują rzeczowniki żeńskie w funkcji ogólnej, ponieważ są to oficjalne nazwy zawodów według urzędowego rejestru *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy 2021*¹¹. Jednakże w tekstach internetowych

6 https://www.osoz.pl/osoz/web/osoz-cms/wiadomosci/-/asset_publisher/okVC/content/zostan-lekarzem-piellegniarka-ery-cyfrowej! (dostęp: 2 kwietnia 2022).

7 <https://nipip.pl/dzialania/rejestr-ukaranych-piellegniarek-polozonych> (dostęp: 2 kwietnia 2022).

8 Można domniemywać, że forma dopełniacza *położnych*, jednakowa dla obu rodzajów, w podanych przykładach pochodzi od żeńskiego rzeczownika *położne*.

9 <https://everethnews.pl/newsy/dziewczyny-w-maskach-praca-piellegniarek-operacyjnych/> (dostęp: 4 kwietnia 2022).

10 <https://trojmiasto.wyborcza.pl/trojmiasto/7,35612,26622127,salowe-w-szpitalach-bez-dodatkowych-wynagrodzen-sa-narazone.html#s=BoxLoCpImg3> (dostęp: 4 kwietnia 2022).

11 <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2021.344.0002285,metryka,rozporzadzenie-ministra-rodziny-i-polityki-spolesnej-zmieniajace-rozporzadzenie-w-sprawie-klasyfikacji-zawodow-i-specjalnosci-na-potrzeby-ryнку-pracy-oraz-zakresu-jej-stosowania.html> (dostęp: 8 kwietnia 2022).

spotykamy również feminatywy, których nie znajdziemy we wspomnianym spisie. Należą do nich rzeczowniki nazywające zawody o charakterze opiekuńczym, takie jak: *przedszkolanka*, *światliczanka* czy *niania*. Por.:

Przedszkolanka to osoba, która prowadzi zajęcia dla dzieci w wieku przedszkolnym. Mimo iż zawód ten wykonują zazwyczaj kobiety – nie ma formalnych przeciwwskazań, aby pracowali w nim także mężczyźni¹².

W tym fragmencie wyraz *przedszkolanka* jest potocznym określeniem zawodu (urzędowa nazwa to *nauczyciel przedszkola*), który mogą wykonywać zarówno kobiety, jak i mężczyźni, co wyraża ostatnie zdanie oraz wyraz *osoba* odnoszący się do obu płci.

Innym rzeczownikiem używanym często w funkcji ogólnej jest *światliczanka* (oficjalna nazwa: *wychowawca świetlicy*):

Powinna być urodzonym pedagogiem, znać się trochę na psychologii, być opiekunką, nianią, nauczycielką, prowadzić kreatywne zajęcia. Takie role przyjmują na siebie światliczanki¹³.

Oprócz *światliczanki* w przytoczonym cytacie występują także inne ogólne nazwy żeńskie: *opiekunka*, *niania* i *nauczycielka*¹⁴.

Generyczne znaczenie formacji feminatywnych *niania/nianie* widoczne jest w licznych ogłoszeniach o pracę dla opiekunów i opiekunek do dzieci, np.:

Znajdź nianię w Warszawie. Opiekunka Warszawa Śródmieście.

Przeglądaj profile niań w okolicy. Zobacz referencje i stawki niań¹⁵.

Należy wyjaśnić, że na przywołanych stronach wśród bardzo wielu ogłaszających się kobiet znalazły się także oferty kilku mężczyzn, co wskazuje na to, że *niania/nianie* odnoszą się tu do obu płci. W innym miejscu¹⁶ w podobnych ogłoszeniach pojawiają się *opiekunka/opiekunki* jako synonimy wyrazu *niania*:

Opiekunki w okolicy. Wybierz najlepszą opiekunkę dla swojego dziecka spośród ofert od niań.

12 https://www.praca.pl/poradniki/lista-stanowisk/edukacja-nauka-szkolenia/przedszkolanka_pr-162.html (dostęp: 4 kwietnia 2022).

13 <https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/pani-od-wszystkiego> (dostęp: 4 kwietnia 2022).

14 Brakuje tu jednak pełnej konsekwencji ze względu na użycie męskiego rzeczownika *pedagog*.

15 https://www.niania.pl/warszawa?tn=d&tc=13184206283&gclid=CjoKCQjw3f6HBhDHARISAD_i3D9UtO4FsgXljPLfxQhXXEGukbgsGEiGo__2uf4hyb44HwV__ESN4YaAjmYEALW_wcB (dostęp: 4 kwietnia 2022).

16 https://www.niania.pl/?tn=d&tc=13622308685&gclid=EA1aIqObChMI_9G3xY2Q8gIVckjCh2AtQn_EAEYASAAEGjLfd_BwE (dostęp: 5 kwietnia 2022).

Dodajmy, że o ile w wypadku feminatywu *niania* za przyczynę użycia tego wyrazu można uznać trudność w znalezieniu jego męskiego odpowiednika, o tyle takiego uzasadnienia nie ma dla określeń *opiekunka/opiekunki*, z męskoosobowymi formacjami *opiekun/opiekunowie*. Redagujący omawiane ogłoszenie uznali zatem, że znaczna przewaga kobiet w tym zawodzie przemawia za zastosowaniem żeńskich nazw w znaczeniu ogólnym.

Podobną prawidłowość można odnotować na portalach z ofertami sprzątanania. Jeden z nich¹⁷ reklamuje się tak:

Sprzątaczką – niskie ceny, sprawdzone osoby. Znajdź najlepszą sprzątaczkę w Twojej okolicy. Mamy kontakty do tysięcy doświadczonych sprzątarek.

W cytowanej reklamie pojawiają się nazwy żeńskie: *sprzątaczką* i *sprzątaczkami*, pomimo że wiele ofert zostało złożonych przez mężczyzn chętnych do wykonywania tej pracy.

Poniżej przytaczam wybrane definicje niektórych innych sfeminizowanych zawodów, tj.: *szwaczki*, *kosmetyczki* i *stylistki paznokci/manikiurzystki*. Por.:

Kosmetyczka – osoba wykonująca zabiegi w zakresie kosmetyki pielęgnacyjnej, leczniczej i upiększającej. Zawód kosmetyczki należy do grupy zawodów usługowych i rzemieślniczych¹⁸.

Stylistka paznokci to inaczej mówiąc manicurzystka – osoba, która zajmuje się pielęgnowaniem i estetyką paznokci. Stylistki i styliści paznokci mają się dobrze¹⁹.

Szwaczka to osoba zajmująca się produkcją odzieży. Osoba na tym stanowisku wykonuje przeważnie pracę taśmową²⁰.

W powyższych eksplikacjach feminatywy pełnią funkcję nazw ogólnych, o czym świadczy użycie rzeczownika *osoba*, odnoszącego się do obu płci. W przedostatnim cytacie gatunkowe znaczenie *manikiurzystki* potwierdza zastosowanie form łączonych żeńskiej i męskiej: *stylistki* i *styliści*.

Dodajmy, że nie zawsze stosowane są kobiece nazwy sfeminizowanych zawodów. Często przyjętym rozwiązaniem jest używanie podwójnych określeń: żeńskiego i męskiego, np.:

Opiekunka i opiekun do dziecka mogą być alternatywą dla żłobka lub przedszkola²¹.

17 https://www.pomocedomowe.pl/pomoc?gclid=CjwKCAjw3riBhAwEiwAzD3TiVeTCoYHKJy7f9Abj5o3s-FZolBUUZY-Ow8ylkGy-D_bnoZrAoRIB_xoCJSQAyD_BwE&page=4 (dostęp: 28 marca 2022).

18 <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kosmetyczka> (dostęp: 28 marca 2022).

19 <https://poradnikpracownika.pl/-stylistka-paznokci-ile-moze-zarobic> (dostęp: 28 marca 2022).

20 <https://www.praca.egospodarka.pl/121865,Szwacz-szwaczka,1,114,1.html> (dostęp: 28 marca 2022).

21 www.wuppertal.de (dostęp: 1 kwietnia 2022).

Informacje na temat możliwości służby pielęgniarek i pielęgniarzy w Wojskach Obrony Terytorialnej²².

Kosmetyczki i kosmetycy udzielają porad na tematy związane z urodą i zdrowiem klientów²³.

W wielu tekstach można także odnotować brak konsekwencji w stosowaniu nazw żeńskich i męskich, np.:

Salowa/salowy Do zadań osoby pracującej na stanowisku *salowej/salowego* jest utrzymanie czystości miejsca pracy. W zakres obowiązków *salowej* wchodzi również pełnienie funkcji pomocniczych przy obsłudze pacjentów. Wymagania dla osoby zatrudnionej na stanowisku *salowej* nie są wygórowane²⁴.

W tym fragmencie początkowo użyte są dwie nazwy: *salowa* i *salowy*, lecz w dalszej części mowa jest już tylko o *obowiązках* i *stanowisku salowej*, co być może wynika z chęci uniknięcia nużących powtórzeń obu form.

W tej części wykazano, że nazwy sfeminizowanych zawodów często pełnią funkcję generyczną. W innych tekstach występują formy żeńskie i męskie, a jeszcze w innych brak konsekwencji w tym względzie. Takie zróżnicowanie wydaje się świadczyć o znacznym poziomie niepewności Polek i Polaków w kwestii wyboru odpowiedniej formy ogólnej omawianych nazw, o czym piszę w rozdziale 3.

2.2. Niejednoznaczność generycznych nazw żeńskich

Należy wskazać na istotną konsekwencję wynikającą z dwuznaczności omawianych nazw żeńskich. Jest ona widoczna w ogłoszeniach o pracy, w których często nie jest jasne, czy chodzi tylko o kobiety, czy też kobiety i mężczyzn.

W niektórych ogłoszeniach płeć poszukiwanych osób jest określona, dzięki czemu treść takich komunikatów jest jednoznaczna, np.:

Pielęgniarz/pielęgniarka/położny/położna. Warszawa, Praga Południe²⁵.

W tym wypadku poszukiwane są zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Podobny wniosek wynika z ofert z wyrażeniami inkluzywnymi lub konstrukcjami bezosobowymi, np.: *osoba*, *personel sprzątający*, *sprzątanie sklepów*, *opieka dla dziecka*, *praca w sklepie*, por.:

22 <https://nipip.pl/> (dostęp: 1 kwietnia 2022).

23 www.euro-net.pl/oferta (dostęp: 1 kwietnia 2022).

24 https://www.praca.pl/poradniki/lista-stanowisk/medycyna-opieka-zdrowotna/salowa_pr-1506.html (dostęp: 2 kwietnia 2022).

25 <https://nipip.pl/> (dostęp: 2 kwietnia 2022).

Osoba sprzątająca. Utrzymanie czystości na obiekcie²⁶.

Szukam opieki dla starszej pani. Szukam empatycznej osoby dla 92-letniej pani²⁷.

Praca w znanym markecie: magazyn / hala / kasy²⁸.

Takie sformułowania sugerują, że płeć zatrudnianej osoby jest nieistotna. Wynikają one również z przepisów, które w ogłoszeniach o pracę zabraniają dyskryminacji ze względu na płeć²⁹.

Jednakże w innych ogłoszeniach można mieć wątpliwości co do oczekiwań pracodawcy. Przyjrzyjmy się kilku przykładom:

Pielęgniarka. Realizowanie zleceń lekarskich, udzielanie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych³⁰.

Przedszkolanka. Opieka i prowadzenie zajęć edukacyjnych³¹.

Sprzątaczką. Sprzątanie korytarzy, holi, toalet, sal wykładowych³².

Pokojowa. Sprzątanie pomieszczeń, dbanie o prawidłowe funkcjonowanie wyposażenia³³.

W powyższych ofertach użyto żeńskich nazw: *pielęgniarka*, *przedszkolanka*, *sprzątaczką* i *pokojowa*, ale z opisu obowiązków nie wynika, czy poszukiwane są wyłącznie kobiety, czy również mężczyźni posiadający odpowiednie kwalifikacje i umiejętności. Innymi słowy, nie jest jasne, czy wymienione feminatywy użyte są tu w funkcji ogólnej jako nazwy zawodów, czy też jako określenia kobiet.

Brak jasności zwiększa chaos panujący w ogłoszeniach o pracę, w których, pomimo przepisów (przyypis 29), panuje zupełna dowolność w stosowaniu nazw żeńskich i męskich. Na przykład na jednej tylko stronie internetowej³⁴ znajdujemy maskulatywy: *portier*, *sprzątaczą pojazdów*, feminatywy: *pracownice do hotelu*, *pani do pomocy w domu*, jak też formy bezosobowe: *sprzątanie*, *personel sprzątający*.

Należy podkreślić wagę sposobu formułowania ogłoszeń o pracę. Jak wykazały liczne badania (np.: Miemietz 1993; Stout, Dasgupta 2011; Horvath, Schesny 2016), użycie form męskich zniechęca kobiety do starań o konkretne stanowiska. Podobny efekt na potencjalnych

26 <https://pl.jobble.org/praca-sprzatanie-salowa/Lublin> (dostęp: 2 kwietnia 2022).

27 <https://pl.jobble.org/praca-sprzatanie-salowa/Lublin> (dostęp: 2 kwietnia 2022).

28 <https://pl.jobble.org/praca-sprzatanie-salowa/Lublin> (dostęp: 2 kwietnia 2022).

29 Zasada równego traktowania kobiet i mężczyzn i zakazu dyskryminacji ze względu na płeć określona jest w art. 113 Kodeksu pracy. Umieszczanie w ogłoszeniach preferencji co do płci przyszłego pracownika lub pracownicy jest uzasadnione jedynie ze względu na rodzaj pracy, np. poszukiwanie mężczyzn do zajęć znajdujących się w wykazie zawodów szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet (np. górnik).

30 <https://pl.jobble.org> (dostęp: 2 kwietnia 2022).

31 <https://pl.jobrapido.com> (dostęp: 4 kwietnia 2022).

32 <https://pl.jobble.org/praca-sprzatanie-salowa/Lublin> (dostęp: 4 kwietnia 2022).

33 <https://pl.jobble.org/praca-sprzatanie-salowa/Lublin> (dostęp: 4 kwietnia 2022).

34 <https://pl.jobble.org/praca-sprzatanie-salowa/Lublin?p=2> (dostęp: 5 kwietnia 2022).

męskich kandydatów może wywierać stosowanie feminatywów. Europejska Fundacja Praw Człowieka (EFHR)³⁵, walcząc z dyskryminującymi ofertami pracy, podkreśla, że umieszczenie w treści ogłoszenia form takich jak: *kucharka, sprzątaczką, florystyka* zniechęca mężczyzn do ubiegania się o pracę i jest uznawane za przejaw dyskryminacji wobec nich³⁶.

3. Nazwy generyczne sfeminizowanych zawodów w badaniu ankietowym

Podsumowując dotychczasową dyskusję na temat nazw ogólnych w polszczyźnie, należy stwierdzić, że taką funkcję pełnią przeważnie rzeczowniki męskoosobowe. Jednak nie zawsze jest to zasadą, ponieważ w wypadku sfeminizowanych zawodów także feminatywy mogą używać znaczenie generyczne. Odnotowujemy również znaczne dysproporcje między stosowaniem obu typów nazw, z ogromną dominacją form męskich w funkcji ogólnej. W związku z tym uzasadnione jest przypuszczenie, że Polki i Polacy mogą mieć wątpliwości, jak należy określić osoby wykonujące tradycyjnie kobiece zawody, gdyż z jednej strony istnieje silna presja ze strony gramatyki polskiej stosowania generycznego maskulinum (np. *pielęgniarski/pielęgniarska*). Z drugiej strony na rzecz użycia ogólnych nazw żeńskich (np. *pielęgniarka/pielęgniarki*) przemawiają nasze bezpośrednie doświadczenia i obserwacje wskazujące na znaczną przewagę kobiet w tych profesjach.

Interesujące i ważne jest zatem zbadanie, czy dokonując wyboru danej nazwy ogólnej, kierujemy się głównie zasadą gramatyczną narzucającą użycie gatunkowych form męskich, czy też wybieramy w tej roli nazwy żeńskie, które lepiej odzwierciedlają otaczającą nas rzeczywistość.

By to stwierdzić, w marcu 2022 roku przeprowadziłam badanie ankietowe z udziałem 80 studentek i studentów³⁷ (50 kobiet i 30 mężczyzn, w wieku 20–21 lat), których poproszono o podanie nazw wykonawców 20 tradycyjnie kobiecych zawodów (10 w liczbie pojedynczej i 10 w liczbie mnogiej) w zadaniu polegającym na odpowiedzi na pytania, takie jak np.: „Jak nazwiesz osobę, która pracuje w przedszkolu?”, „Jak nazwiesz osoby, które przeprowadzają zabiegi kosmetyczne?”

Ankieta miała wyjaśnić, czy Polki i Polacy faktycznie mają dylemat dotyczący stosowania męskich lub żeńskich nazw generycznych, a także dostarczyć odpowiedzi na kilka bardziej szczegółowych pytań:

- Które nazwy sfeminizowanych zawodów, żeńskie czy męskie, wybierane są częściej?
- Czy te same prawidłowości dotyczą rzeczowników w liczbie pojedynczej i mnogiej?
- Czy istnieje relacja między płcią badanych a ich wyborem nazw generycznych?
- Jakie inne czynniki wpływają na decyzje ankietowanych?

Łączna liczba uzyskanych odpowiedzi, które będą przedmiotem analizy, wyniosła 1560.

35 <https://www.efhr.eu/2019/01/28/w-ogloszeniach-o-prace-nadal-sa-przejawy-dyskryminacji-ze-względu-na-plec/> (dostęp: 5 kwietnia 2022).

36 Jednocześnie EFHR stwierdza, że takie ogłoszenia są również dyskryminujące wobec kobiet, ponieważ umacniają stereotyp, że tylko kobiety mogą wykonywać podrzędne i nisko płatne zawody.

37 Były to osoby studiujące na anglistyce Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

3.1. Nazwy zawodów w liczbie pojedynczej

W tej części ankiety zadanie polegało na nazwaniu osoby, która: sprząta biura, wykonuje pedicure, robi koronki, prowadzi sekretariat, sprawdza higienę uczniów w szkole, prezentuje prognozę pogody w telewizji, prowadzi dom, wykonuje profesjonalny makijaż, pracuje z dziećmi w przedszkolu i prasuje odzież. W części odpowiedzi znalazły się rzeczowniki męskie, w innych zaś żeńskie, co potwierdza hipotezę o braku jednorodności w kwestii tego, które z nich w opinii ankietowanych stanowią nazwy podanych zawodów.

Wyniki można podzielić na trzy grupy: pierwszą z dużą dominacją nazw męskich, drugą z podobną liczbą określeń męskich i żeńskich oraz trzecią z przewagą form żeńskich.

Nazwy z dużą dominacją form męskich:

sprzątac – 64,5%, *sprzątaczk*a – 35,5%, *pedikiurzysta* – 66%, *pedikiurzystk*a – 34%, *koronkarz* – 67,5%, *koronkark*a – 32,5%, *makijażysta* – 68%, *makijażystk*a – 32%, *prasowacz* – 71%, *prasowaczka* – 29%.

Nazwy ze zbliżoną liczbą form męskich i żeńskich:

gospodarz – 56%, *gospodyni domowa* – 44%, *sekretarz* – 56%, *sekretarka* – 44%, *higienistka* – 53%, *higienista* – 47%.

Nazwy z dominacją form żeńskich:

pogodynka – 60%, *prezenter pogody/pogodynek* – 40%, *przedszkolanka* – 61%, *wychowawca przedszkolny* – 39%.

Łącznie przedstawiono 795 określeń, w tym 457 (57 procent) nazw męskich i 338 (43 procent) nazw żeńskich. Zadanie okazało się dość łatwe, gdyż odnotowano jedynie pięć przypadków braku odpowiedzi lub podania całkowicie błędnych (semantycznie odległych) wyrazów. Według powyższych danych przewaga nazw męskich nad żeńskimi w grupie pierwszej wyniosła średnio 35 procent, a w drugiej średnio 10 procent. Wydaje się, że taki wynik należy przypisać powszechnej funkcji generycznej rzeczowników męskoosobowych, która bierze górę nad doświadczeniami uczestników stykających się w swoim życiu z dużo większą liczbą przedszkolank czy sekretarek niż wychowawców przedszkolnych czy sekretarzy. W trzeciej grupie przeważały feminatywy (średnio o 21 procent).

W wydzieleniu trzech grup danych można dostrzec pewne prawidłowości o charakterze słowotwórczym. W pierwszej grupie, z dwukrotną przewagą maskulatywów nad feminatywami, znalazły się rzeczowniki, w których wypadku już istnieją lub można z łatwością utworzyć nazwy męskie od żeńskich³⁸, symetryczne pod względem słowotwórczym i semantycznym, np.: *sprzątaczk*a – *sprzątac*, *pedikiurzystk*a – *pedikiurzysta*. W drugiej grupie znalazły się dwie pary zaburzające symetrię znaczeniową, tj.: *sekretarka* – *sekretarz*, *gospodyni domowa* – *gospodarz*, ponieważ jej człony nazywają nieco inne funkcje – *sekretarka* to pracownica biurowa prowadząca sekretariat, *sekretarz* zaś oznacza przeważnie wysokiego rangą pracownika

38 Można przyjąć, że formy męskie są tu tworzone od żeńskich przez ucięcie przyrostka *-k*.

organów administracji państwowej lub instytucji międzynarodowych, np.: *sekretarz stanu*, *sekretarz generalny*, *sekretarz miasta*. Z kolei odpowiednikiem *gospodyni domowej* – kobiety niepracującej zawodowo i prowadzącej dom – nie jest polisemiczny *gospodarz*, mający szersze i również bardziej prestiżowe znaczenia (*gospodarz domu* to np. *pan domu*, *właściciel*). Nazwy w trzeciej grupie obejmują feminatywy, które nie posiadają utrwalonych w języku form męskich, z problematyczną i nieusystematyzowaną derywacją (Szpyra-Kozłowska 2020). Inaczej rzecz ujmując, maskulatywy przeważają w parach symetrycznych pod względem budowy i znaczenia, ale nie tam, gdzie istnieją wątpliwości natury słowotwórczej lub semantycznej³⁹.

3.2. Nazwy w liczbie mnogiej

Następnie poproszono studentów i studentki o nazwanie osób, które: opiekują się pacjentami w szpitalu, opiekują się zawodowo dziećmi w domu, żyją z uprawiania nierządu, zajmują się dziećmi w przedszkolu, prezentują odzież na wybiegu, tańczą i rozbierają się publicznie, przeprowadzają zabiegi kosmetyczne, pracują w bibliotece, pomagają przy obsłudze chorych w szpitalu⁴⁰.

Podobnie jak w wypadku rzeczowników w liczbie pojedynczej nazwy w liczbie mnogiej podane przez respondentów można podzielić na trzy grupy:

Nazwy z dominacją form żeńskich:

prostytutki – 74%, *męskie prostytutki* – 26%, *pokojówki* – 64%, *pokojuj* – 36%, *przedszkolanki* – 73%, *wychowawcy* – 27%, *nianie* – 65%, *opiekunowie* – 35%.

Nazwy z dominacją form męskich:

modele – 66%, *modelki* – 34%, *striptizerzy* – 68%, *striptizerki* – 32%, *bibliotekarze* – 76%, *bibliotekarki* – 34%.

Nazwy z podobną liczbą form męskich i żeńskich:

pielęgniarze – 51%, *pielęgniarki* – 49%, *kosmetycy* – 53%, *kosmetyczki* – 47%.

Łącznie przedstawiono 764 określenia, w tym 397 (52 procent) nazw męskoosobowych i 367 (48 procent) niemęskoosobowych. To zadanie okazało się trudniejsze od poprzedniego, gdyż w 36 wypadkach nie udzielono żadnych odpowiedzi. Należy tu odnotować zbliżone proporcje między formami w obu rodzajach, jedynie ze średnio czteroprocentową przewagą rzeczowników męskich nad żeńskimi. Wydaje się zatem, że zasada gatunkowości nazw męskich jest silniejsza w liczbie pojedynczej niż mnogiej.

Podział na trzy grupy określeń – tak jak poprzednio – pozostaje w związku z ich strukturą słowotwórczą. Tam, gdzie feminatywy różnią się od męskich obecnością przyrostka *-k(i)*,

39 Wyjątkiem jest tu paralelna pod względem słowotwórczym i semantycznym para *higienistka* – *higienista*, która znalazła się w drugiej grupie.

40 Prośba o podanie nazwy osób zajmujących się pomocą przy obsłudze chorych (domyślnie chodziło o *salowe/salowych*) okazała się mało precyzyjna, gdyż ankietowani wpisywali tu różne określenia, np.: *lekarze*, *wolontariusze*, *opiekuni*. W związku z tym zrezygnowano z tego punktu w prezentacji wyników.

np.: *striptizerki* – *striptizerzy*, częściej (grupa druga) lub w zbliżonej liczbie (grupa trzecia) wybierano nazwy męskie, tam zaś, gdzie ich derywacja nie jest oczywista, przeważają nazwy żeńskie (grupa pierwsza).

Podsumowując podane nazwy ogólne w liczbie pojedynczej i mnogiej, określenia męskie są liczniejsze od żeńskich (łącznie przewaga wynosi 149 form), zwłaszcza w liczbie pojedynczej, co można przypisać nadrzędności zasady generyczności nazw męskich, silnie zakorzenionej w naszej kompetencji językowej oraz biorącej górę nad bezpośrednimi doświadczeniami ankietowanych, stykających się częściej z kobietami niż mężczyznami w omawianych zawodach. Ponadto odnotowano znaczący związek między (nie)regularnością derywacji słowotwórczej maskulatywów i brakiem utrwalonych form a ich funkcją ogólną. Pełnią ją nazwy męskie tam, gdzie ich urabianie nie jest problematyczne, formacje żeńskie zaś wówczas, kiedy jest to nieoczywiste i kłopotliwe⁴¹.

3.3. Porównanie wyników kobiet i mężczyzn

Zbadano także, czy na preferencje w wyborze nazw ogólnych wpływa płeć uczestniczących w nim osób. By to stwierdzić, porównano wyniki w grupie studentów i studentek.

A. Nazwy w liczbie pojedynczej

Wyniki uzyskane przez mężczyzn są następujące:

sprzątaczn – 80%, *sprzątacznka* – 20%, *pedikiurzyst* – 77%, *pedikiurzystka* – 23%, *koronkarz* – 96,5%, *koronkarka* – 3,5%, *gospodarz* – 77%, *gospodyni* – 23%, *sekretnarz* – 70%, *sekretnarka* – 30%, *higienista* – 50%, *higienistka* – 50%, *pogodynek* – 65,5%, *pogodynka* – 35,5%, *makijażyst* – 83%, *makijażystka* – 17%, *wychowawca* – 60%, *światlicznka* – 40%, *prasowacz* – 96%, *prasowaczka* – 4%.

Łącznie dostarczono 294 określenia, z których 221 (75 procent) to nazwy męskie, a 73 (25 procent) to nazwy żeńskie.

Wyniki respondentek⁴² podajemy poniżej:

sprzątacznka – 57%, *sprzątaczn* – 43%, *pedikiurzystka* – 53%, *pedikiurzyst* – 47%, *koronkarz* – 58%, *koronkarka* – 42%, *gospodyni* – 67%, *gospodarz* – 33%, *sekretnarka* – 67%, *sekretnarz* – 33%, *higienista* – 33%, *higienistka* – 67%, *pogodynka* – 83%, *pogodynek* – 17%, *makijażystka* – 50%, *makijażyst* – 50%, *światlicznka* – 80%, *wychowawca* – 20%, *prasowacz* – 56,5%, *prasowaczka* – 43,5%.

Liczba wyrazów podanych przez studentki wynosi 287, z czego 179 (62,3 procent) to rzeczowniki żeńskie, a 108 (37,6 procent) to formy męskie.

Zaprezentowane wyniki wskazują na wyraźną zależność udzielanych odpowiedzi od płci ankietowanych: mężczyźni podali 75 procent ogólnych nazw męskich i 25 procent żeńskich,

⁴¹ Mechanizmy słowotwórcze derywacji nazw męskich od żeńskich omawia szczegółowo J. Szpyra-Kozłowska (2020).

⁴² By uzyskać taką samą reprezentację obu płci, uwzględniono odpowiedzi 30 losowo wybranych respondentek spośród 50.

kobiety 38 procent form męskich oraz 62 procent żeńskich. Studentki zatem dwukrotnie częściej wybierały feminatywy, a ich koledzy trzykrotnie częściej opowiadali się za generycznymi nazwami męskimi.

B. Nazwy w liczbie mnogiej

Przyjrzymy się teraz wynikom dotyczącym liczby mnogiej, zaczynając od mężczyzn:

pielęgniarze – 67%, pielęgniarki – 33%, opiekunowie – 53%, nianie – 47%, prostytutki – 60%, m. prostytutki – 40%, przedszkolanki – 63%, wychowawcy – 37%, pokojowi – 55%, pokojowe – 45%, modele – 79%, modelki – 21%, striptizerzy – 72%, striptizerki – 28%, kosmetycy – 60%, kosmetyczki – 40%, bibliotekarze – 83%, bibliotekarki – 17%.

Z uzyskanych 266 wyrazów 161 (60 procent) stanowiły nazwy męskie, a 105 (40 procent) feminatywy. Odnotowano zatem większą liczbę określeń męskich niż żeńskich, lecz przewaga tych pierwszych jest mniejsza niż w wypadku liczby pojedynczej.

Oto wyniki studentek:

pielęgniarki – 74%, pielęgniarze – 26%, nianie – 83%, opiekunowie – 17%, prostytutki – 87%, nierządnicy – 13%, przedszkolanki – 93%, wychowawcy – 7%, pokojowe – 83%, pokojowi – 17%, modele – 45%, modelki – 35%, striptizerzy – 52%, striptizerki – 48%, kosmetyczki – 83%, kosmetycy – 17%, bibliotekarze – 57%, bibliotekarki – 43%.

Dane obejmują 234 odpowiedzi, z których 73 (31 procent) stanowią nazwy męskie, a 161 (69 procent) to feminatywy. Wyniki te zbliżone są do rezultatów dotyczących rzeczowników w liczbie pojedynczej, z ponad dwukrotną przewagą form żeńskich nad męskimi.

Dla większej jasności zestawiam dane procentowe w tabeli.

Tabela. Porównanie wyników kobiet i mężczyzn

	WYNIKI MĘŻCZYŹN		WYNIKI KOBIET	
	NAZWY MĘSKIE	NAZWY ŻEŃSKIE	NAZWY MĘSKIE	NAZWY ŻEŃSKIE
L. poj.	75%	25%	37,6%	62,3%
L. mn.	60%	40%	31%	69%
Średnia	67,5%	32,5%	34,3%	65,6%

Powyższe zestawienie jasno wykazuje, że wyniki obu grup stanowią swoją odwrotność – mężczyźni podawali średnio dwukrotnie więcej nazw męskich niż żeńskich, a kobiety dwukrotnie więcej form żeńskich niż męskich.

Konkludując przeprowadzone badanie, należy stwierdzić, że płeć respondentów stanowi bardzo ważny czynnik wpływający na ich odpowiedzi. Dla mężczyzn nazwy ogólne sfeminizowanych zawodów są w większości męskie, a dla kobiet żeńskie.

Podsumowanie

Podjęcie przez mężczyzn pracy w tradycyjnie kobiecych zawodach, takich jak przedszkolanka, kosmetyczka czy gospoia, jak również wkraczanie kobiet w role społeczne i profesje uważane za typowo męskie nie pozostaje bez wpływu na współczesną polszczyznę. Rzeczowniki męskoosobowe, pełniące zazwyczaj funkcję generyczną, oddają w tym względzie prymat żeńskim nazwom sfeminizowanych zawodów. Dowodzą tego liczne przykłady użycia feminatywów, np.: *pielęgniarka*, *położna* czy *salowa* w znaczeniu ogólnym w bieżących tekstach prasowych i internetowych, dokumentowane w tym artykule. Jednym ze skutków omawianego zjawiska jest częsta niejednoznaczność badanych rzeczowników, które w wielu wypowiedzeniach mogą być interpretowane jako odnoszące się tylko do kobiet lub do kobiet i mężczyzn. Stanowi to istotny problem w wypadku ogłoszeń o pracę, ponieważ użyte w nich formy rodzajowe mogą wpływać na decyzje potencjalnych kandydatek i kandydatów o podjęciu starań o zatrudnienie lub ich zaniechaniu.

Przełamanie monopolu rzeczowników męskoosobowych na pełnienie funkcji ogólnej może również skutkować niepewnością co do wyboru nazw męskich lub żeńskich w tej roli. By sprawdzić, czy tak jest istotnie, przeprowadzono studium ankietowe z udziałem 80 studentek i studentów poproszonych o podanie nazw 20 sfeminizowanych zawodów. Innymi słowy, chodziło o zbadanie, który z dwóch czynników: system gramatyczny polszczyzny, z powszechną gatunkowością rzeczowników męskoosobowych, czy też rzeczywiste doświadczenia i obserwacje ankietowanych wskazujące na ogromną dominację kobiet w 20 zawodach, okaże się silniejszy. Uzyskane wyniki wykazały częstsze użycie form męskich, zwłaszcza w liczbie pojedynczej, zgodne z omawianą zasadą gramatyczno-semantyczną. Ponadto odnotowano istotny wpływ płci ankietowanych na ich decyzje – studenci dwukrotnie częściej proponowali nazwy męskie, a studentki dwa razy częściej wykorzystywały feminatywy, co wskazuje, że jest to istotny czynnik oddziałujący na wybór badanych nazw gatunkowych. Ważną rolę odgrywa także aspekt słowotwórczy, tj. łatwość/trudność urabiania maskulatywów od feminatywów i stopień utrwalenia form męskich; istnienie słowotwórczo i semantycznie symetrycznych względem siebie par rzeczowników obu rodzajów sprzyja wyborowi ogólnej nazwy męskiej, a trudności w tworzeniu formy maskulinum częściej prowadzą do przyjęcia żeńskiego określenia generycznego⁴³.

Bibliografia

- Hellinger M., Bussmann H. (red.) 2001–2003: *Gender across languages. The linguistic representation of women and men*, John Benjamins, Amsterdam.
- Horvath L.K., Szesny S. 2016: *Reducing women's lack of fit with leadership? Effects of the wording of job advertisements*, „*European Journal of Work and Organizational Psychology*”, vol. 25, s. 316–328.

43 Należy również przypomnieć, że wszystkie badania empiryczne obarczone są pewnymi problemami wynikającymi z ograniczonej liczebności grupy badanej, doboru materiału diagnostycznego czy sformułowania poleceń. Ponadto ich wyniki zależą od zmiennych socjologicznych, takich jak: wiek, wykształcenie, pochodzenie czy płeć uczestników. Z tych względów zaleca się kilkukrotne powtórzenie takich badań z uwzględnieniem innych zmiennych.

- Karwatowska M., Szpyra-Kozłowska J. 2005: *Lingwistyka płci. Ona i on w języku polskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Łaziński M. 2006: *O panach i paniach. Polskie rzeczowniki tytułowe i ich asymetria rodzajowo-płciowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Małocha-Krupa A. 2018: *Feminytywum w uwikłaniach językowo-kulturowych*, Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocław.
- Miemietz B. 1993: *Motivation zur Motion. Zur Bezeichnung von Frauen durch Feminina und Maskulina im Polnischen*, Peter Lang, Frankfurt am Main.
- Nagórko A. 1998: *Zarys gramatyki polskiej (ze słowotwórstwem)*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Nowosad-Bakalarczyk M. 2009: *Płeć a rodzaj gramatyczny we współczesnej polszczyźnie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Rytel-Schwarz D. 2014: *Czy rodzaj żeński może być używany w funkcji generycznej?*, [w:] M. Benešová, R. Rusin Dybalska, L. Zakopalová (red.), *Promeny polonistyky. Tradice a výzvy polonistických studií*, Karolinum, Praha, s. 180–186.
- Stout J.G., Dasgupta N. 2011: *When he doesn't mean you. Gender-exclusive language as ostracism*, „*Personality and Social Psychology Bulletin*”, vol. 37(6), s. 757–769.
- Szpyra-Kozłowska J. 2020: *Pogodyn, pogodynek czy prezenter pogody? Nowe nazwy męskie i językowe mechanizmy ich tworzenia*, „*Język Polski*” C, z. 2, s. 60–76.
- Szpyra-Kozłowska J. 2021: *Nianiek, ministra i japonki. Eseje o języku i płci*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków.

Summary

A nurse of the digital era. The generic function of femininitives

Keywords: generic function of nouns, femininitives, names of profession.

While the generic function of masculine personal nouns is a well-known and thoroughly described phenomenon, there have been no studies devoted to this role of feminine nouns, such as *pielęgniarka* ‘female nurse’ or *przedszkolanka* ‘female kindergarten teacher’. This paper fills this gap and examines the use of femininitives in this function and its consequences. It also reports on a questionnaire study the results of which point to the participants’ uncertainty as to the choice of the generic masculine or feminine nouns and its dependence on the subjects’ gender and the morphological structure of words.